

Kremnica d'alším festivalovým mestom

Obyvatelia Kremnice si počas posledného roka uvedomili, že ochrana životného prostredia je oveľa viac, ako len triediť odpad z domácností. Pochopili, že mať svoje mesto a okolitú krajinu neznehodnotenú nepremyslenými zásahmi, nemusí byť samozrejmosťou. Konfrontovaní projektom povrchovej ťažby zlata sa nebyvalým spôsobom začali v procese schvaľovania tohto projektu angažovať ako plnoprávni občania. Opakovane sa diskutuje o vplyve ťažobnej činnosti v minulosti na súčasnú krajinu, o tom, aké osobné skúsenosti s ťažbou majú ešte jej svedkovia, aké environmentálne záťažové zostali. Považujem to za nesmierne pozitívny jav, pretože to znamená zvyšovanie ekologického povedomia ľudí.

Slovenská republika pristúpila v marci minulého roka k Aarhuskému dohovoru, ktorý na viacerých miestach zdôrazňuje, že v otázkach životného prostredia „názor verejnosti má byť rešpektovaný v najvyššej možnej miere“.

Pred niekoľkými dňami schválená novela banského zákona je dôkazom toho, že Slovensko urobilo obrovský krok k reálnej demokracii. Je správne, ak samosprávy majú právo rozhodovať o závažných otázkach životného prostredia v priestore, ktorý im patrí.

Nemožno tvrdiť, že Kremnica už nemá čo riešiť. Má však obrovský potenciál vo svojej histórii, v značnej miere zachovaných pamiatkach, v okolitej prírode. Už v

minulom volebnom období spracovalo mestské zastupiteľstvo stratégiu rozvoja mesta založenú na tomto základe a orientovanú na rozvoj cestovného ruchu a turizmu. V nasledujúcich rokoch budeme túto stratégiu naplňovať.

Festival Envirofilm, ktorého sa Kremnica ako festivalové mesto v tomto roku zúčastňuje po prvý raz, je ďalšou príležitosťou zamyslieť sa, aké cesty a aké nástroje zvolí, aby kvalita života obyvateľov mesta a jeho okolia sa neustále zvyšovala. Festival je nielen nástrojom informovania alebo zábavy, ale je to zároveň výzva občanom.

Zuzana Balážová
primátorka mesta Kremnica

Kremnica – významné kultúrne centrum

Kremnica patrí medzi najkrajšie mestá Slovenska. Leží uprostred Kremnických vrchov v nadmorskej výške 550 – 640 m. O pôvode Kremnice existuje viacero povestí. Jedna z nich hovorí, že páni z hradu Šašov pri poľovačke v okolí dnešnej Kremnice zastrelili jarabicu a v jej hrvole našli zrnká čistého zlata. Nález vraj dal podnet k dolovaniu zlata a založeniu mesta. Historická pravda je však iná. V roku 1328 povýšil kráľ Karol Róbert osadu Cremenychbanu s výdatnými ložiskami zlatej rudy na mesto. Nielen to. Urobil ju sídlom veľkej banskej a mincovnej komory a umiestnil do nej kráľovskú mincovňu, ktorá bola dovtedy vždy pri kráľovskom sídle.

Po udelení privilégií sa prisťahovalo do Kremnice množstvo baníkov z Banskej Štiavnice, Banskej Belej, Pukanca, ale aj z Čiech, Sliezska, Haliče, Rakúska i Bavorska. Na razenie zlatých dukátov si uhorský kráľ pozval minciarov z Florencie, na razenie strieborných grošov minciarov z Kutnej Hory. Kremnica sa tak stala v 14. storočí mestom, kde sa stretli banskí a minciarski špecialisti z celej strednej Európy, ba aj z Talianska.

Kremnica bola v minulosti významným centrom kultúry a školstva. Už koncom 14. storočia tu existovala latinská škola. V 16. storočí pribudla aj nemecká a slovenská škola.

foto: Miloš Lacko

V roku 1857 tu vzniklo gymnázium. V roku 1903 bola v meste založená škola a ústav pre nepočujúcich. V Kremnici

pôsobili mnohé významné osobnosti, medzi inými hudobný skladateľ Ján Levoslav Bella, básnik Ján Kollár, spisovateľ Jozef Cíger Hronský, sochári Michal Rasner a Dionýz Stanetti. Ku kvalitným maliarom a grafikom patrili Vojtech a Gejza Angyalovci a Viktor Hermély.

Najvýznamnejšou pamiatkou mesta je Mestský hrad, ktorý vznikol v priebehu troch storočí od polovice 13. do konca 15. storočia. Pôvodne stál na mieste dnešného hradu románsky kostol s cintorínom a kámerom. V 14. storočí vyrástlo okolo rotundy opevnenie, do ktorého postavili palác komorského grófa a sklad na uloženie vydolovaného zlata a mincí z mincovne. Nebolo to teda šľachtické, ale kráľovské sídlo administrácie a obrany. Prístup do hradu bol cez severnú vežu padacím mostom ponad priekopu.

V prvej tretine 15. storočia po nariadení kráľa Žigmunda, aby sa dôležité kráľovské mesta opevnili, obohnali historické jadro Kremnice kamenným múrom nadväzujúcim na opevnenie hraného areálu. Po vybudovaní mestského opevnenia sa hrad stal súčasťou obranného systému mesta. Zmenil sa na citadelu, pevnosť ovládajúcu opevnené mesto a umožňujúcu ďalšiu obranu aj po strate vonkajšieho mestského opevnenia. Kremnické mestské hrady možno zaradiť medzi najzachovalejšie na Slovensku. Kremnica ako jediné mesto na Slovensku má dva na seba nadväzujúce hradobné systémy, vďaka čomu nikdy nebola dobytá. Svojou

foto: Tomáš Kopečný

zachovalosťou a výnimočnosťou sa radí medzi významné fortifikačné pamiatky aj zo stredoeurópskeho hľadiska.

Najstaršou časťou hradu je karner z prvej polovice 13. storočia. Je to kruhovitá neskororománska stavba s dvoma poschodiami. Spodná časť zaklenutá šesťdielnou klenbou bola kostnicou, horná, gotická pochádza zo 14. storočia a slúžila ako kaplnka. Steny kaplnky zdobia gotické maľby znázorňujúce scény zo života sv. Erazma. Karner je z historického hľadiska najcennejšou stavbou hradu, lebo dokazuje osídlenie Kremnice ešte pred udeľením mestských privilégii Karolom Róbertom v roku 1328. Dominantom celého areálu je neskorogotický dvojloďový Kostol sv. Kataríny – patrónky mesta. V kostole je inštalovaný koncertný organ, ktorý vďaka svojej dispozícii patrí k najmodernejším nástrojom na Slovensku. Pretože obe lode sú krátke a široké, je tu vynikajúca akustika pre organové koncerty. Tento priestor a organ tvoria jedinečnú kombináciu, ktorá sa nikde inde nevyskytuje. Veža kostola bola poškodená pri požiari v roku 1560, preto ju dostavali neskôr v renesančnom slohu. Vo vrchnom poschodí veže bývala strážnica. Odtiaľ sa dával signál pri požiariach alebo nepriateľských útokoch. Dnes môžu turisti z odchode veže pozorovať mesto a jeho nádherné okolie. Na Štedrý večer o polnoci vystúpia na vežu trubači a na všetky svetové strany zatrubia Tichú noc.

Kremnický Mestský hrad je národnou kultúrnou pamiatkou a jednou z expozícií Národnej banky Slovenska – Múzea mincí a medailí. Múzeum v Kremnici patrí medzi najstaršie na Slovensku. Už v roku 1890 ho založil mestský archivár Pavol Krížko. Zameriaval sa na miestne dejiny, ale už od začiatku budovalo fond mincí a medailí. Z dôvodu svojej špecializácie sa múzeum stalo v roku 1994 súčasťou Národnej banky Slovenska.

Uprostred kremnického námestia stojí jeden z najkrajších a najväčších morových stĺpov na Slovensku zasvätený sv. Trojici. Stĺp postavili sochári Dionýz Stannetti, Martin Vögerle a Anton Mayer v rokoch 1756 – 1772. Mincovňa je najstaršou nepretržite fungujúcou výrobňou na Slovensku. Už v roku 1329 v nej razili strieborné groše a v roku 1335 zlaté dukáty a strieborné denáre. V roku 1950 bolo mesto Kremnica vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu.

Prirodné jedinečnosti a rekreácia

Termálne kúpalisko Katarína sa nachádza v prekrásnom prostredí mesta Kremnica. Termálna voda napúšťaná do bazénov vyvierá 376 m pod zemou, odkiaľ je čerpaná

na povrch. Už v dávnych dobách baníci vedeli o jej zdravotných účinkoch. Priamo v podzemí ju používali na pitie i kúpanie. Moderná veda skutočne potvrdila blahodárny vplyv na nervovú sústavu a pohybové ústrojenstvo (www.damit.sk).

Skalka - vďaka svojej polohe v nadmorskej výške 1 232 m n. m. má táto rekreačná oblasť vzdialená od Kremnice 10 km, výborné podmienky pre zimnú, ale aj letnú turistiku. Desiatky kilometrov upravovaných lyžiarskych bežecých tratí pre rekreačných, ale aj náročných lyžiarov, ktoré vzájomne spájajú strediská Skalka - Krahule - Králiky - Turček, uspokojia ročne tisíce náv-

foto: Miloš Lacko

števníkov. Pre záujemcov o lyžovanie, zimnú pešiu turistiku, ponúkame návštevu a pobyt v lyžiarskom stredisku Skalka, kde si určite prídu na svoje milovníci krásnej a zasaňenej prírody s možnosťou využívania až do neskorých jarných mesiacov.

V stredisku sú zabezpečené komplexné služby pre lyžiarov, horská služba, 5 vlekov, z toho 3 s umelo zasaňovanými zjazdovkami, osvetlené s nočným lyžovaním. Zimná sezóna na Skalka sa končí Veľkonočným vajcom – karnevalom na lyžiach, s bohatým kultúrnym programom. V letnom období Kremnické vrchy ponúkajú dobré možnosti pre pešiu turistiku, ako aj cykloturistiku stovkami kilometrov zaujímavých trás.

foto: Ivan Čiliák

Kremnické Bane – geografický stred Európy

Osamelo na kopci v katastrálnom území obce Kremnické Bane stojí Kostol sv. Jána Krstiteľa, ktorý dominuje svojou zvláštnou osamelosťou a bol už v dávnej minulosti symbolom spolupatričnosti a stretávania sa ľudí zo šiestich okolitých obcí. Z pokolenia na pokolenie sa traduje, že kostol je postavený na geografickom strede Európy, čo je zachytené i v knižnom podaní. Pri kostole je vybudovaný Kláštor rehole Bratov kapucínov, okrem iného, i s poslaním dohľadu a ochrany kostola a jeho využitia na cirkevné účely. V súčasnosti je Kostol sv. Jána Krstiteľa v správe tohto rádu.

V areáli sa nachádza pamätník symbolu strednej Európy s osadenými tabuľkami do kameňa pamätníka, pripomínajúcimi historické medzníky vzniku Slovenskej republiky zaznamenávajúce prijatie Deklarácie o zvrchovanosti SR v NR SR dňa 17. júla 1992, prijatie Ústavy SR dňa 1. septembra 1992 a Vyhlásenie Slovenskej republiky dňa 1. januára 1993. V areáli sa plánuje výstavba ďalších objektov, okrem iného Park zahraničníkov Slovákov. Priestor pre symbolické vyjadrenie pamäti vlasti na svoje slovenské komunity žijúce v zahraničí, realizáciu ich pomyselného práva na kúsok rodnej zeme.

Desať kremnických jedinečností

- Mincovňa – svetová rarita – nepretržitá prevádzka od svojho vzniku v r. 1328 po dnes
- Podzemná hydroelektrárňa – najstaršia v Európe, v hĺbke 245 m
- Morový stĺp – vysoký 22 m, najvýznamnejšia pamiatka svojho druhu na Slovensku
- Dvojité fortifikačný (obranný) systém – jediný na Slovensku, vďaka nemu nebola Kremnica nikdy dobytá
- Diamantové klenby v meštianskych domoch – na Slovensku sú 3, z toho 2 sú v Kremnici
- Organ v Kostole sv. Kataríny – vynikajúci moderný nástroj a jedinečná akustika tvoria kombináciu, aká sa na Slovensku nevyskytuje
- Kremnické gagy – najstarší festival humoru na Slovensku
- Najviac kilometrov upravovaných lyžiarskych bežecých tratí – 55 km
- Geografický stred Európy – vzdialený 3 km od mesta
- Turčekovský vodovod – prevádza vodu z rieky Váh do rieky Hron

foto: Tomáš Kopečný

(Zdroj: Informačné centrum Kremnica)